

ANCSEL ÉVA:

Bekezdések az emberről

I.

Dehogyan kovácsa az ember a sorsának. Bár ez a tévedés is kifecseg az igazságról annyit, hogy a sors vasból van — legalább vasból.

Arról már nincs fogalmunk hány fokra izzított állapotban lehet valamit kezdeni vele, s arról sem, hogy van-e ilyen hőfok egyáltalán?

II.

Jákob hét évet várt Ráchelre, s amikor eljött az éjszaka, nem vette észre, hogy mást tart a karjaiban. Becsapták volna az érzékei? Nem csapták be. Az érzékek nem szokták becsapni az embert, vagy ha ez megtörténik, teljességgel elhanyagolható az ezerféle más megtevesztéshez képest. Különbözőben is, az érzékek talán nem jelentik magát az embert — ez esetben Jákobot?!

Ovele az történt, hogy bekerült egy rosszul megvilágított helyiségbe — ha egyáltalán volt ott világítás —, közelebbről egy gyönyörű teli csapdába, és megessett ez vele elég sok év után, mégha türelmesen várakozott is ama hosszú időn át, végeztén közben a dolgát.

Ki menné megkérdezni, miért nem tépte ki magát Lea karjai közül, vagy miért nem hozott fátylát, hogy megnézzék: kinek az arcát viseli gyönyöreinek társa.

III.

Az ember olyan lény, akinek meg se kottyan hét év várakozás, ha tudja, hogy Ráchel vár rá a hetediknek a végén. Még újabb hét évre is telik.

Ha viszont nincs róla fogalma, hogy hová is rohan és minek, akkor azt sincs türelme kívánni, míg a közlekedési lámpa zöldre vált.

IV.

Hogy mi az igazság, az nagyon fontos. De, hogy kinek van igaza, az csaknem érdektelen. Mégis e körül folyik a vér.

V.

Eredendő bűn volt ez is: öszszekötöni az igazságot és a vért.

VI.

A köveknek mérhető a teherbírási mérték. De még a legegyszerűbb statikai mérések sem egészen megbízhatóak. Talán azért, mert a köveknek is van egyéniségük? Ezért ráhagyással épülnek a házak és a hidak, hogy össze ne omoljanak.

Az emberek teherbírási mértékét és nem előre látható. Vannak emberek, akikről azt hisszük, hogy testben-lélekben gyöngék, mégis elviselnek végtelen időnkön át végtelen sok megpróbáltatást.

Aztán eljön a nap, amikor úgymond, már minden rendben van, és valaki megkérdezi tőlük egy ismerős utcán: „Hát te túlélted?” Nincs a kérdésben semmi, de semmi. Talán csak egy kis meghökkenés, ami végül is jogos, de lehet, hogy ez lesz az a perc, amikor az ember hosszába-keresztbe-haránt megreped.

VII.

Az ember olyan kíváncsi lény, hogy nincs az a reménytelenül hosszú és kényelmetlen kötélműködés, amin föl ne mászna, hogy belesse egy ember ablakán, — de ismerni azt nem, ismerni nem akarjuk a másikat, mert annak már kiszámíthatatlan következményei vannak.

VIII.

Képes-e az ember megosztani meleg kabátját egy másik átfagyott emberrel, akár egy vadidegennel is? Igen, ha elég nagy a kabátja.

De szerencsére ettől még nem lesz belőle szent, mint ahogy Tolsztoj gondolta.

Ó, milyen pesszimista volt!

IX.

Kihez hasonlít inkább az ember — Júdához vagy Jézushoz?

Egyikhez sem.

Az ember leginkább talán mégis Pílátushoz hasonlít. Pílátushoz, mert jobbára úgy keveredik dolgaiba, mint ő. Csak úgy belekerül. Mert fáradekony, fejfájós és mosná kezeit — ami nem szokott sikerülni.

páratlan oldal

ÁLDOZAT

Hogyan segíthetné egyetemi ifjúságunk a nehéz helyzetbe került építőipart? Miképp érzékelhetné ösztöndíjának oly biztos támaszt nyújtó védelmében a társadalom szorító gondjait? Egyik városunkban szellemes megoldást találtak.

Az egyetem vezetői már rég szerettek volna új diákkotthont építtetni, de a jóváhagyást, vagyis a szükséges pénzt nem kapták meg, mert a felsőbbség sokallotta. Nosza, áttervezették az épületet olcsóbbra (és persze kisebbre), így két évvel ezelőtt 150 millióba került volna az építkezés. De mert erre se jutott pénz, minden maradt a régi, és főképp a diákok az omladozó kollégiumokban. Egészen tavaly december 31-éig, amikor is az azonnali életveszély miatt a hallgatókat már mindenképpen ki kellett költöztetni. Hogy hová? Nos, a csőd felé tartó helyi építőipari vállalat lerobbant háromemeletes, amelynek ellenértékül 180 millió forint került a vállalat számlájára.

A tohonya, szellemileg s testileg eltunyult egyetemisták persze nem akarták felfogni, hogy azért kell nekik ezentúl távoleső éjjeli szállásról az egyetemre kutyagolni, mert minden építőipari vállalatot csak nem hagyhatunk azonnal csödbe menni. 180 millióval csökkentjük az adósságát, ezek a huzonévesek pedig tudjanak áldozatot hozni a jövőjükért — azért a jövőért, amelyben érteni talán már fogják ezeket a döntéseket, de megérteni nem.

TUDAKOZVÁNY

Nóm kihágott. Áthajtását a tilos jelzésen négy hivatalos fénykép tanúsította, a 750 Ft, összesen háromezer, aminél a nyolcesztendő kocsis sem ér sokkal többet. Mind egy, fizetni kellett, és már el is feledkeztünk a nagy mulatozásról, amikor jött a határozat, hogy a be nem fizetett büntetést 30 nap elzárásra változtatták, evégből a megadott tavaszi napon reggel 8 órakor jelenjen meg a Pálhalmi Büntetésvégrehajtási Intézetben. Tájékoztatták továbbá, hogy egy-napi élelmet és tisztasági csomagot vihet magával, és hozzátartozói kéthetenként egy tisztasági csomagot küldhetnek. Nemcsak a „felhívás”, hanem a barátok is figyelmeztettek, mossuk magunkat sürgősen tisztára — a munkamegosztás során ugyanis a befizető én voltam —, mert hasonló esetben egy éjszaka a házmeester kíséretében bilincset lóbálva megjelent a hivatalos közeg, és csak akkor távozott, amikor a remegő kezű és halálsápadt delikvens előkötörte a befizetési nyugtát. A komoly helyzet ellenére elrohogtam magam, elképzelve, hogy nómet színházi premierje előtt, esetleg épp a világot jelentő deszkákról előállítják, én meg majd küldöm neki a tisztasági csomagot.

Vidámságomnak ő maga vetett véget azzal, hogy bejelentette telefonon, mi bizony fizettünk! Bocsnatot kértek ugyan tőle, de hinni azért nem hittek neki, és ha egyelőre Pálhalmára nem is, a postára el kellett menni megtudakolni, hová tökítették a pénzt.

Ellentétben a másik szervvel, itt már nem kértek bocsánatot, talán, mert az okos könyvekben lapozva kiderítették, hogy ők továbbították a küldeményt, ám a címzett mindenféle rendetlen egyénekre bízta azokat, akik mindig elhánynak be-

lőle néhányat. Miután megnyugtattak, hogy eme nagy tekintélyű szervek sem különbek nálunk, az egyszerű állampolgároknál, nekiláttak az ilyenkor szokásos Tudakozvány kiállításának. Ebben igen körmönfontan azt kérdezik a címzettől, hogy ugye megkapta, amit nem kapott meg. Bizonyíthatom, hogy a Tudakozvány bonyolult valami, nekem legalábbis elszibadt a kezem-lábam, amíg elkészültem. Ám a meglepetés még hátravolt: közölte a hölgy, hogy fizessek tíz forintot! Röhej, hogy még fizessek is, mondtam, de mit tehettem, különösen, hogy a hölgy megnyugtattott: ha kiderül, hogy elveszett a háromezer forint, akkor a tíz forintot visszakapom. Bomba üzlet!

Kedvet kaptam én is Tudakozvány küldésére:

1. Az 5/1968. (X. 19.) IM—BM—PM sz. együttes rendeletet nem lehetne valahogy úgy átigazítani, hogy mindenki csak a saját vétke után bünhődjék?

2. Szabálysértést elkövető, de tegyük fel, hogy valóban nem fizető felnőttekkel szemben biztos, hogy csak az elővezetés, elzárás lehet a büntetés?

3. Könyörgök, vezetgesse elő, tudakozványolgassa ez a két szerv egymást; talán ők is, de mi biztosan jobban éreznék magukat.

(pünkösti)

TÁRGYI TÉVEDÉS

A lakásom melletti iskola falán három-négy héttel ezelőtt megjelent egy nagyméretű horogkereszt. Az ellenszenvesen egymásba gabalyodó vonalak találkozási pontjánál valaki hozzákezdett az ábra lekoparásához, de feladhatta; szorgalma, kitartása elégtelennek bizonyult, vagy a különben sokszor elmarasztalt festék — ha ideológiai kérdéssről van szó — megmakacsolja magát.

A Déli pályaudvar felé vezető úton — mielőtt az ember a kör alakú, üzletekkel bekerített, égbolttal fedett részhez ér — a fehér falon egy rövid szlogen értesíti a járókelőt: „minden zsidó buzi”.

A jelenkori történelmet gyakorló polgár összefüggést vélhet felfedezni a két ábra között (a távolság sem túl nagy közöttük), de kiderül, hogy téved. A horogkereszt esztétikai okokból került a kopott, nemtörődöm falra. Amolyan ornamens. De itt, és pont ez? Múltunk győztes és vesztes csatáit olykor a felismerhetetlenségig öszszekavaró diákok azt a felada-

tot kapták, hogy — az iskola folyosóit színesítendő — egy-egy rajzlap és néhány színes ceruza segítségével örökítsenek meg valamit az 1939-ben kezdődött világégből. Egy, az iskola invenciózusabb tanulóit közül, aki azért „hallott valamit”, így rajzolt: szovjet ágyúk tüzelnek a kép felső szélén száguldó német bombázókra. Közben felhők. A szovjet katonák sapkáján ötágú csillag, a német gépeken horogkereszt. Ez az invenciózus gyerek (az ő fejében sem volt teljesen kristálytisza, hogy ki volt az ellenség, ki a barát), a rajzolás sikerétől még bódultan, és mert unta az iskola külső vakolatának előbb említett kopott, nemtörődöm, látványos is ellenséges felületét, átlagnál ügybuzgóbb szellemétől vezérelve néhány ecsetvonással mozgalmassá akarta tenni a falat. A horogkereszt mellett döntött: „azt könnyebb rajzolni” — válaszolja, és értetlenül néz a sűrűn elhelyezett idős hölgy után, akinek megzavart memóriája egészen más megközelítésben idézi fel a több mint négy évtizede történeteket.

A pályaudvar melletti szlogen bonyolultabb. Az ilyesfajta tárgyi tévedéseket a napi gyakorlat könnyen kiigazíthatná. Ha egy nemzet (nép, faj, etnikum, csoport stb.) minden tagja homoszexuális, akkor már rég eltűnt volna a történelemből, és csak néhány makacs, a deviáns magatartásformákkal foglalkozó szexuálpszichológus nagydoktori disszertációjának lábjegyzetében tűnne fel olykor. Ekkor az aggódó mázolóknak ma már nem lenne dolga.

Ezért azt gondolom, hogy a felirat — az élet egyéb területén is tapasztalható — többé-kevésbé hiányzó tárgyilagosságunkra, netán aránytévésztésünkre, általánosításra való hajlamunkra utal. Miután az ilyesmi csak hosszabb távon gyógyítható (óvoda, iskola, család, intézményrendszer), s ezt kívánni fájdalmasan nehéz, ezért napi megoldást kellene találni. Rávehető-e az elején említett gyerek, hogy a maradék festékekkel egy „nem” szócskát illesszen a felirat elé (nem minden zsidó buzi), vagy hatásköri túllépést követne-e el a közterületekre szigorúan felügyelő szerv, történelmi léptékben ennél lényegesen kisebb rendbontásért is súlyos pénzbüntetést kiszabó alkalmazottja, ha fényképezőgéppel ezt örökítené meg, majd a képet az illetékeshez eljuttatná, aki rendelkezne az ábrák, feliratok eltüntetéséről. A tárgyi tévedéseket ugyanis érdemes kiigazítani. Mindenféle irányba elterjedhetnek, és elképesztően ronda lesz a város.

László György

UTASSY JÓZSEF:

Hungária kávéház

Móttó:

— Hungária Kávéház?
— Kávéház Hungária!

Halkan

Bomba után 1-ben,
ha majd mennybe szállunk:
kinő a szárnyunk?
Kinő a szárnyunk?!

Kérdések kérdése

és a többi és a többi
vajon tudnál-e embert ölni
tudnál-e vajon embert ölni
és a többi és a többi

Egy népdalra

Hej páva, hej páva
fiad az idő fészkeből
kihányva,
éjjel
szanaszéjjel
keresnek a térben,
mindenütt hasztalan,
mindenhol hiába,
hej páva, jaj páva!

Féldalomban

Csend.
Bal fülem kovácsműhelye
cseng.
Te kovács,
ne patkold Pegazus paripám!
Nem szokás.
Csend
bal fülem kovácsműhelye.
Csend.

Órák cikizése

Toronyóra! Ringyója réznek!
Konduljak meg, ha még rád
nézek.

Falióra! Te hülye falióra!
Fészkeben tizenkét
kakukkfióka.

Nem akarom, hogy
szerződést kössünk:
emlékeidet szolgáló tökök csüng!
Zsebóra! Ezüst

rabláncfűzérke!
Te vagy itt minden
Nagy Mellény sérve.
Az éjjeli égbolt a legszebb
számlap!

Egy krumpliért a karórám
Ki veszi meg?
Ki veszi meg?

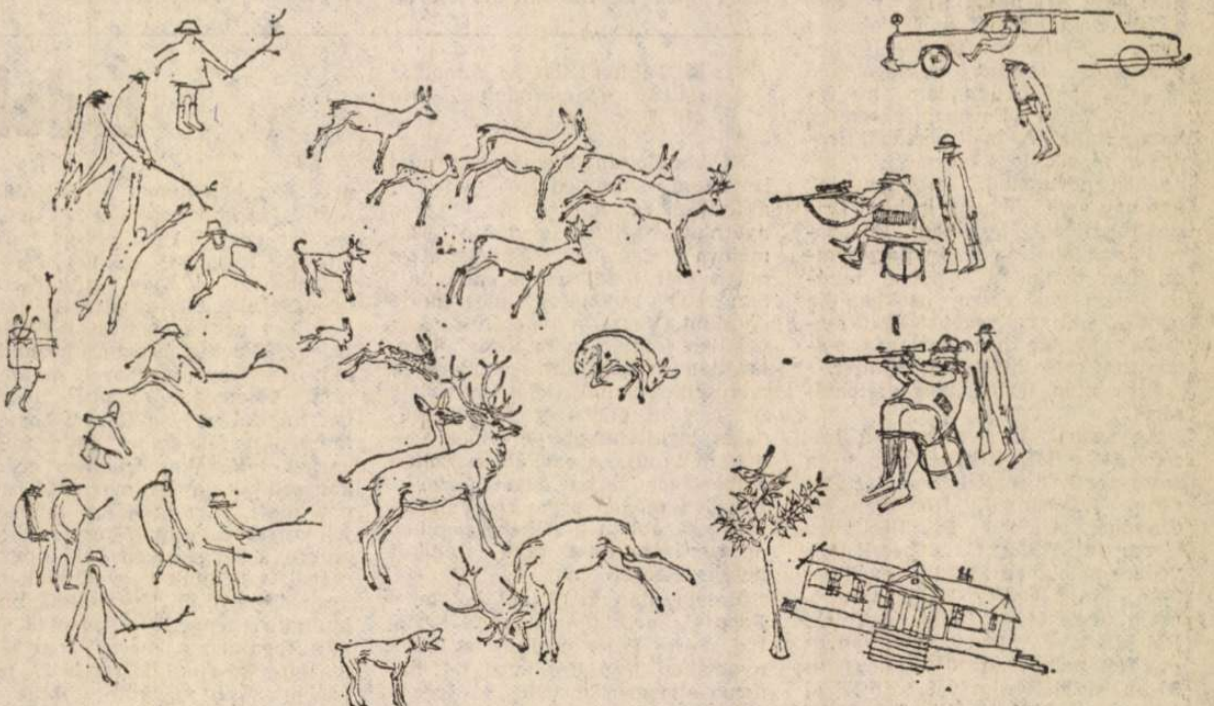
Kancsal rím

Ahasvér
A vérhas

Nem eladó!

Vásár ez a világ,
vennék már irhámát:
de az nem eladó!

Viszik hát: irkámát.

Balogh Péter rajza